

BIBLIOTEKI

Mgr Lidia Mikołajuk
Łódź – UŁ

BIBLIOTEKA MEDYCZNA UNIwersytetu w CARDIFF

Abstract

The Health Library of Cardiff University is located on three floors in the seven storay Cochrane Building. The 6,200 m² scheme of Medical School contains the library, along with clinical skills and simulation laboratories, teaching rooms and a resting area. Users visit the library not only for scientific purposes but they can also gather and interact. Cochrane building is an excellent example of the application of the concept of “third place” in the libraries.

Streszczenie

Biblioteka Medyczna Uniwersytetu w Cardiff zajmuje trzy piętra siedmio-kondygnacyjnego budynku im. Archie’ego Cohrane. W budynku Szkoły Medycznej o powierzchni 6 200m² oprócz biblioteki znajdują się pomieszczenia kliniczne i symulacyjne, sale dydaktyczne oraz strefa wypoczynku. Użytkownicy odwiedzają bibliotekę nie tylko w celach naukowych ale również po to, by spotykać się z innymi ludźmi. Budynek jest znakomitym przykładem zastosowania idei “trzeciego miejsca” w bibliotekach.

Budownictwo biblioteczne przeżywa okres znacznej koniunktury, co może dziwić w czasach, gdy książka drukowana zastępowana jest coraz częściej przez media elektroniczne. Gwałtowny rozwój technologii informacyjnej, z jakim mamy do czynienia w ostatnich dekadach, pociągnął za sobą zmiany potrzeb i procesów zachodzących w bibliotece. Współczesna księżnica przestała być rozpoznawalna dzięki swej bryle odpowiadającej tradycyjnym funkcjom użytkowym, a jej forma kształtowana jest przez charakter mediów, służących do przechowywania informacji. Infrastruktura telematyczna oraz sprzęt komputerowy stały się integralną częścią biblioteki, co powoduje

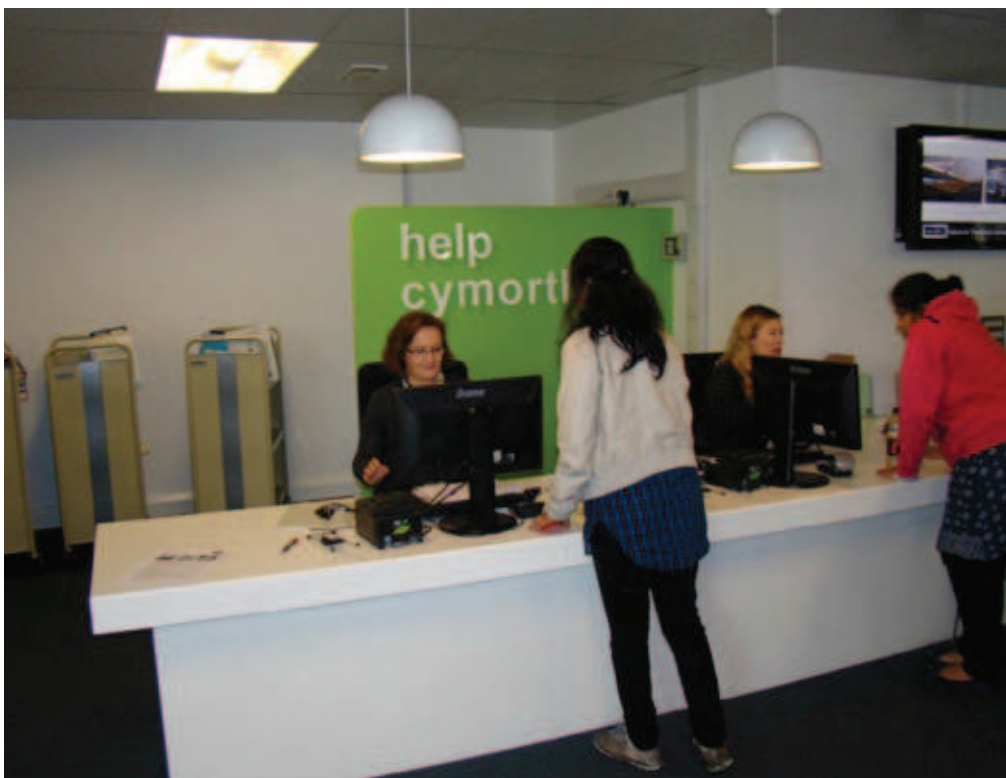

Atrium w Cochrane Building
(fot. Anna Bielak)

konieczność dostosowania jej układu przestrzennego do logiki Sieci i konfigurowanej na bieżąco rzeczywistości wirtualnej¹. Projektowanie budynków bibliotecznych powierzane jest znakomitym pracownikom architektonicznym, które dostrzegają ogromny potencjał tkwiący w tych instytucjach. Biblioteka XXI w. stała się nie tylko miejscem zdobywania wiedzy, ale również ważnym punktem spotkań, wymiany notatek i doświadczeń oraz wypoczynku. Z tego powodu użytkownik spodziewa się zastać w niej przyjazną atmosferę, wolny dostęp do półek w czytelnie oznaczonych działach, możliwość korzystania ze stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu². Organi-

¹ Anna Palej, Bartłomiej Homiński: Współczesne biblioteki i ich rola w życiu mieszkańców miast. *Architektura* 2007 z. 2-A s. 207-209

² Małgorzata Podgórska: Potrzeby informacyjne użytkownika – rozważania na przykładzie Biblioteki Naukowej Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji Towarzystwa Wiedzy Powszechnej we Wrocławiu. W: *Działalność naukowa i informacyjna bibliotek uczelnianych: Teoria a praktyka* / red. Maria Czyżewska, Białystok 2005 s. 31

Recepcja w Health Library
(fot. Anna Bielak)

zacja przestrzeni bibliotecznej musi nadążać za ciągle zmieniającymi się potrzebami czytelników. Powinna więc być zróżnicowana³ tak, by obok stanowisk czytelnianych funkcjonowały pokoje do pracy indywidualnej i grupowej, chociaż równie ważne są w niej miejsca do rekreacji. Współczesna biblioteka akademicka stwarza studentom sprzyjające warunki do pracy i spotkań mających charakter nie tylko naukowy. Jako instytucja niekomercyjna i bezpłatna stała się atrakcyjną przestrzenią społeczną, zapewniającą swym użytkownikom spokój i bezpieczeństwo. Rewolucja informacyjna zmieniła powody odwiedzin bibliotek. W sytuacji, gdy wypożyczenie książki nie wymaga przyjścia po nią do biblioteki, gdyż można dotrzeć do niej za pośrednictwem Sieci, znaczenia nabiera wygoda korzystania w jednym miejscu z wielu źródeł, profesjonalizm i wiarygodność udostępnianych informacji. Istotna jest również możliwość wchodzenia w interakcje z innymi użytkownikami i personelem biblioteki a także

³ zróżnicowanie (variety) jest jedną z dziesięciu zasad projektowania budynków bibliecznych, zaproponowanych przez angielskiego architekta Harry'ego Faulknera-Browna

Samoobsługowe urządzenia do wypożyczeń i zwrotów
(fot. Małgorzata Raczyńska)

atmosfera, która temu towarzyszy. Te wszystkie czynniki składają się na żywotność bibliotek jako obiektów istniejących w środowisku miejskim⁴. Coraz częściej biblioteka utożsamiana jest z tzw. „trzecim miejscem”, w którym ludzie realizują potrzebę przynależności do grup nieformalnych poza podstawowymi sferami swej działalności, jakimi są dom (miejsce pierwsze) oraz praca (miejsce drugie)⁵. Wprowadzony przez socjologa Raya Oldenburga termin oznacza przestrzeń wolną od obowiązku i przymusu, w której ludzie chętnie spędzają swój wolny czas, nawiązując kontakty społeczne. Takim miejscem mogą być kawiarnie, księgarnie czy centra handlowe, ale również biblioteki wykorzystują formułę trzeciego miejsca do promowania swej działalności. Jest to jedna z koncepcji funkcjonowania bibliotek w sytuacji, gdy korzystanie z jej zasobów nie wymaga fizycznej obecności w budynku bibliotecznym.

W 2004 roku brytyjska agencja zajmująca się opiniowaniem projektów budynków i przestrzeni publicznych *Commission for Architecture and the Built Environment* opracowała raport pt. *21 Century Libraries*. Wymieniono w nim cztery podstawowe

⁴ Bartłomiej Hosiński: Wpływ współczesnych przemian cywilizacyjnych na nową rolę bibliotek w strukturze miasta. Kraków 2011 s. 73

⁵ Ray Oldenburg: *The Great Good Place*. Nowy York 1999

Strefa wolnego dostępu do komputerów
(fot. Małgorzata Raczyńska)

czynniki mające wpływ na funkcjonowanie współczesnych bibliotek w zmieniającej się rzeczywistości. Są to:

- użytkownicy - poszerzająca się grupa czytelników jest wynikiem zmiany strategii rozwoju bibliotek, które muszą wychodzić z nową ofertą dla dzieci, osób starszych oraz pracujących zawodowo, zaangażowanych w programy uczenia się przez całe życie (lifelong learning)
- partnerzy instytucji - pod jednym dachem funkcjonują różne instytucje publiczne i komercyjne, dzięki czemu zwiększa się zakres oferowanych usług oraz źródeł finansowania
- oferowane programy - dochodzą nowe usługi i wydłużeniu ulegają godziny pracy, co ma przyciągnąć nowych użytkowników
- budynek - na etapie projektowania duży nacisk kładziony jest na otwartość, odchodzi się od tradycyjnego wizerunku biblioteki jako magazynu książek⁶.

⁶ Ken Worpole: 21st Century Libraries: Changing Forms, Changing Futures, London 2003 s. 7

Pracownia komputerowa
(fot. Małgorzata Raczyńska)

Stanowiska pracy bibliotekarzy
(fot. Małgorzata Raczyńska)

Biblioteka Medyczna (Health Library) Uniwersytetu w Cardiff, która znalazła swoją siedzibę w nowoczesnym budynku im. Archie'go Cochrane (The Cochrane Building), położonym na terenie kampusu uczelni na peryferiach miasta, wpisuje się w nurt wykorzystujący ideę trzeciego miejsca. Autorem projektu jest pracownia architektoniczna Powell Dobson. Oddana do użytku w 2011 r. siedziba Szkoły Medycznej (School of Medicine) łączy w sobie wiele funkcji. Obok sal wykładowych i pomieszczeń symulacyjnych studenci mają do swej dyspozycji infrastrukturę pozwalającą na korzystanie z technologii ICT oraz rozlokowane w kilku miejscach strefy wypoczynkowe. W siedmio-kondygnacyjnym budynku o powierzchni 6 200m² biblioteka zajmuje trzy piętra. Jej pomieszczenia rozmieszczone są wokół atrium, co zapewnia naturalną wentylację budynku oraz właściwe oświetlenie⁷.

Przy projektowaniu przestrzeni bibliotecznej zwrócono uwagę na dostosowanie klimatu wnętrza do działalności instytucji. Biblioteka akademicka, jako integralna część uczelni, powinna kojarzyć się z solidnością i spokojem⁸. Istotną sprawą jest więc dobór dominującego koloru wyposażenia i ścian. Ma to duży wpływ na wizerunek instytucji. Wrażenie ekspansywności można wywołać dzięki wykorzystaniu barw jaskrawych i zdecydowanych, wrażenie zrównoważenia i spokoju natomiast powodują barwy pastelowe.

Za głównym wejściem znajduje się czynna w godzinach 7⁰⁰-17⁰⁰ recepcja, gdzie udzielane są podstawowe informacje dotyczące działalności biblioteki oraz jej zasobów. Na parterze mieści się strefa wspólnej nauki (social learning zone), w której można swobodnie prowadzić dyskusje i głośne rozmowy. Przy każdym stoliku ustawiono kilka krzeseł, dzięki czemu studenci mają dobre warunki do współdziałania. Dużym udogodnieniem dla czytelników jest zapewnienie wolnego dostępu do zbiorów. Przy wyszukiwaniu potrzebnych im materiałów korzystają z katalogu elektronicznego dostępnego z kilkudziesięciu komputerów ustawionych na parterze budynku. Biblioteka otwarta jest 24 godziny na dobę przez cały tydzień. Poza godzinami pracy personelu bibliotecznego czytelnicy wchodzi do biblioteki posługując się swoimi kartami bibliotecznymi, które są jednocześnie ich kartami wstępu. W ten sposób realizowany jest istotny element funkcjonowania biblioteki, jakim jest jej otwartość na potrzeby czytelników. Aby umożliwić im wypożyczanie książek o dowolnej godzinie zainstalowano samoobsługowe urządzenia, które dzięki technologii identyfikacji książek za pomocą znaczników RFID (radio frequency identification) pozwala na rejestrację wypożyczeń.

⁷ Tom Ravenscroft: *Powell Dobson reveals Cardiff Uni medical library*, Architects Journal, 2 May 2013. Dostępne na stronie: <http://www.architectsjournal.co.uk/news/first-look/powell-dobson-reveals-cardiff-uni-medical-library/8647473.article> [dostęp 10 VI 2014]

⁸ Barbara Zych: *Aranżacja wnętrza jako czynnik kształtowania wizerunku biblioteki*. W: *Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej – tradycja i nowoczesność*. Toruń 2009 s. 327

Strefa cichej nauki
(fot. Philippe Laux)

Na parterze usytuowana jest strefa wypoczynku, gdzie w komfortowych warunkach czytelnicy mogą spotkać się ze znajomymi i prowadzić swobodnie rozmowy. Jest to przestrzeń społeczna, w której można oderwać się od nauki, nawiązać nowe kontakty czy wymienić się notatkami. Studenci mają do dyspozycji wygodne sofy i fotele. Dominującym kolorem tego miejsca jest czerwień ścian i fiolet mebli, co wywołuje wrażenie ekspansywności. Każda barwa ma określony potencjał pobudzający emocje. Kolory o długiej fali, takie jak czerwony, pomarańczowy i żółty silniej wpływają na człowieka niż kolory o krótkiej fali, takie jak zielony i niebieski. Podobnie kolory zwane neutralnymi, jak brąz i szary, także mają niską wartość pobudzeniową⁹. Wybór żywych kolorów w strefie relaksu jest więc uzasadniony.

Piętro pierwsze zajmuje strefa otwartego dostępu do komputerów (Open Access Computers Zone). W tym miejscu użytkownicy mogą korzystać z zasobów elektronicznych Uniwersytetu w Cardiff. Stanowiska komputerowe ustawiono w zróżnicowanym układzie. Przy długich prostokątnych stołach może jednocześnie studiować kilkanaście osób. Obok ustawiono kilka półokrągłych stołów z komputerami dla czytelników. Takie rozwiązanie pozwala studentom pracować zespołowo, dopuszczalne jest więc prowa-

⁹ Stanisław Kuśmierski: *Reklama jest sztuką*. Warszawa 1996 s. 145

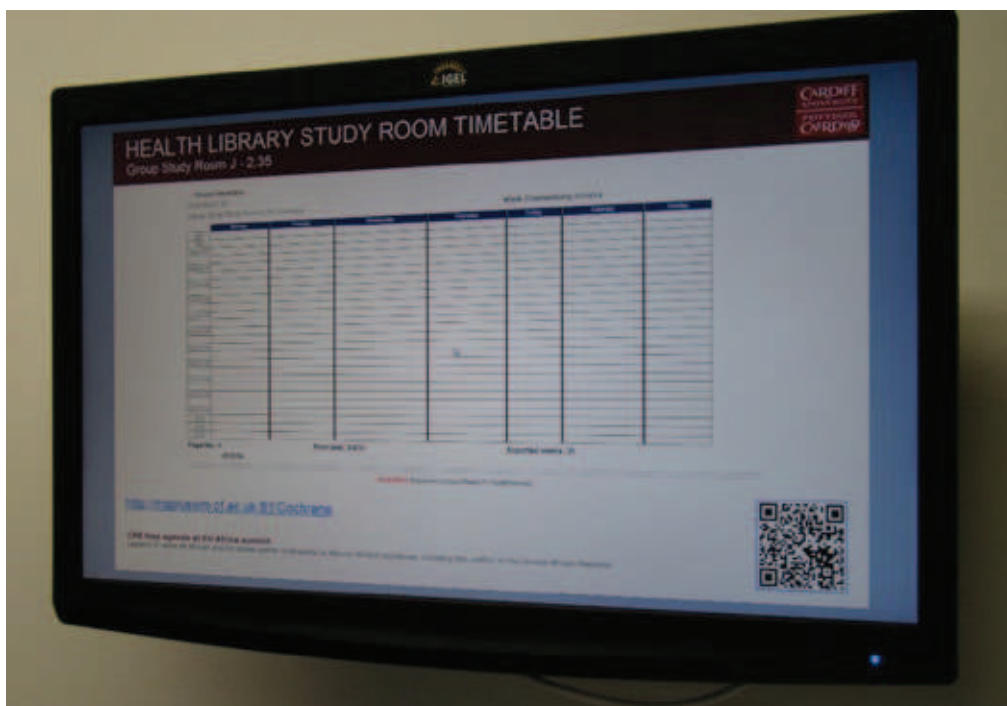

Boks w trefie cichej nauki
(fot. Małgorzata Raczyńska)

dzenie swobodnych dyskusji. Przy planowaniu tej przestrzeni uwzględniono również potrzeby użytkowników, którzy przychodzą do biblioteki z prywatnymi laptopami. Dla nich przeznaczone są dodatkowe stoły, a w całym budynku dostępny jest bezprzewodowy Internet. Na tym samym poziomie znajdują się kolekcje książek, do których czytelnicy mają zapewniony wolny dostęp. Zbiory podzielone są na dziedziny, przy ich wyszukiwaniu pomocą służą bibliotekarze dyżurujący w punkcie informacyjnym.

Na pierwszym piętrze znajdują się również pracownie komputerowe przeznaczone do prowadzenia zajęć z zakresu kształcenia umiejętności informacyjnych. Bibliotekarze z Uniwersytetu w Cardiff od wielu lat zwracają uwagę na konieczność rozwijania wśród studentów umiejętności sprawnego posługiwania się zasobami elektronicznymi. Na tej uczelni opracowano *Handbook for Information Literacy*, w którym opisano metodykę pracy dydaktycznej w tym zakresie¹⁰. Zajęcia podnoszące kompetencje informacyjne połączone są zwykle z warsztatami aktywnego wyszukiwania informa-

¹⁰ Jessica Gaunt, Nigel Mogran: *Handbook for Information Literacy*, Cardiff, 2009. Dostępne na stronie: <http://www.cardiff.ac.uk/insrv/educationandtraining/infolit/hilt/HILT%202011%20-%20FINAL.pdf> [dostęp 10 VI 2014]

Plan rezerwacji pokoju wspólnej nauki
(Źródło własne)

cji w omawianych zasobach, dlatego wymagają zapewnienia odpowiedniego zaplecza technicznego. W Bibliotece Medycznej tę rolę spełniają dobrze wyposażone pracownie komputerowe. W każdej z nich znajduje się dwadzieścia stanowisk komputerowych.

W ciekawy sposób zorganizowano powierzchnię biurową dla pracowników biblioteki, którzy pracują na otwartej przestrzeni. Ich stanowiska służbowe ulokowano na przeciwko miejsc dla czytelników. Zachowano jednak sporą odległość, gdyż między czytelniami a biurami znajduje się atrium. Użytkownicy mogą więc obserwować pracę bibliotekarzy, ale nie słyszą prowadzonych przez nich rozmów. Takie rozwiązanie jest więc kolejnym przykładem zastosowania w praktyce idei otwartości biblioteki na czytelników. Bibliotekarze nie zamykają się przed nimi w swoich pracowniach, przez co stają się mniej anonimowi.

Na drugim piętrze umieszczono strefę cichej nauki (Silent Study Zone) dla osób, które preferują studiowanie indywidualne przy zachowaniu milczenia. Nie ma tu przyzwolenia na prowadzenie rozmów, zaś aranżacja przestrzeni pozwala czytelnikom na utrzymanie pewnego obszaru prywatności. Czytelnicy oddzieleni są od siebie niewiel-

ką, matową szybą, co ma sprzyjać zachowaniu większego spokoju w czytelni. Dla osób, które potrzebują maksymalnego skupienia w czasie nauki przeznaczone są osobne boksy.

Na tym samym piętrze dostępne są pokoje do pracy grupowej, wyposażone w sprzęt komputerowy oraz podłączone do nich ekrany, ułatwiające studentom przygotowanie prezentacji multimedialnych. W każdym pokoju znajduje się stół i kilka krzeseł, ustawionych w sposób umożliwiający swobodne poruszanie się między meblami. Fotele stoją w odległości 1,3 m od ściany, tak aby studenci opuszczający salę nie przeszkadzali pozostałym w niej osobom. Zadbano o właściwe oświetlenie i kolorystykę pokoju, stosując kontrastową biel ścian i ciemno-szarą wykładzinę podłogową. Celowo wybrano zestaw barw krańcowych, gdyż wykorzystano w ten sposób ich właściwości hamowania emocji. Taki dobór barw miał zapewnić studiującym wrażenie spokoju i zrównoważenia. Rezerwowanie pomieszczeń do pracy zespołowej odbywa się online i możliwe jest zabukowanie ich na okres 2 godzin¹¹. Bibliotekarze nie legitymują osób korzystających z sal seminaryjnych, studenci samodzielnie pilnują terminu, gdy należy je opuścić, by zrobić miejsce dla następnej grupy. Obok drzwi do każdego pokoju zawieszony jest monitor wyświetlający aktualny terminarz rezerwacji. W budynku znajduje się siedemnaście pomieszczeń do nauki grupowej i są one intensywnie wykorzystywane przez studentów.

Budynek im. Archie'ego Cochrane zaprojektowany jest tak, aby umożliwić użytkownikom korzystanie z niego na wiele różnych sposobów. Konfiguracja przestrzeni wewnątrz biblioteki ułatwia odnalezienie wygodnego miejsca do pracy i wypoczynku osobom o krańcowo różnych potrzebach. Aranżacja podporządkowana jest wieloużytkowości¹², co oznacza, że w jednym miejscu możliwe jest realizowanie rozmaitych aktywności przy zachowaniu odpowiedniego komfortu dla wszystkich czytelników. To pociąga za sobą maksymalizację wykorzystania przestrzeni użytkowej i zatrzymanie użytkowników na dłużej w bibliotece. Realizacja projektu firmy architektonicznej Powell Dobson kosztowała 13 milionów funtów. W efekcie powstała wielofunkcyjna instytucja, w której odnajdą się nawet najbardziej wymagający naukowcy, lekarze i studenci kierunków medycznych¹³.

¹¹ Cochrane building. Dostępne na stronie <http://www.cf.ac.uk/estat/accessibilityinformation/healthcampus/cochranebuilding/cochranebuildingmedicaleducationcentre.html> [dostęp 10 VI 2014]

¹² Marek Kowicki: *Współczesna agora. Wybrane problemy kształtowania ośrodków usługowych dla małych społeczności lokalnych*. Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej. Kraków 2004 s. 41

¹³ Zamieszczone fotografie wykonali w 2014 w Cardiff: Anna Bielak (atrium, recepcja), Philippe Laux (strefa cichej nauki), a pozostałe Małgorzata Raczyńska